

BASES PER A UN NOU MODEL D'ECONOMIA SOCIAL A CATALUNYA

 **GOVERN ALTERNATIU
DE CATALUNYA**

Jordi Riba i Raül Moreno

17 de febrer de 2023

CONTINGUT

INTRODUCCIÓ	3
Què és l'Economia Social?.....	3
Antecedents.....	3
DIAGNÒSTIC.....	9
Dades econòmiques i d'ocupació.....	9
Instrument per fer front a les crisis?	9
PROPOSTES	12
ANNEX.....	19

INTRODUCCIÓ

QUÈ ÉS L'ECONOMIA SOCIAL?

Segons la Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social, *“es denomina economia social al conjunt de les activitats econòmiques i empresarials, que a l'àmbit privat duen a terme aquelles entitats que, de conformitat amb els principis recollits en l'article 4, persegueixen bé l'interès col·lectiu dels seus integrants, bé l'interès general econòmic o social, o tots dos”*.

Aquests principis recollits a l'article 4 són:

- En primer lloc, s'estableix el principi d'avantposar les persones i la fi social sobre el capital, que es concreta en una gestió autònoma, transparent, democràtica i participativa.
- El segon principi va associat a aplicar els resultats obtinguts fruit del treball i serveis o activitats portats a terme pels membres d'aquestes entitats socials a les mateixes entitats.
- En el tercer punt s'incideix en la importància de la *“promoció de la solidaritat interna i amb la societat que afavoreixi el compromís amb el desenvolupament local, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, la cohesió social, la inserció de persones en risc d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i de qualitat, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral i la sostenibilitat”*.
- Finalment, s'estableix la independència respecte als poders públics.

Per tant, segons la definició de la norma, podem concloure que l'objectiu principal de l'economia social és millorar la qualitat de vida de la societat en conjunt.

Així mateix, la llei defineix les entitats que formen part d'aquest conjunt empresarial i divers que és l'economia social:

Les cooperatives: És una forma d'organització empresarial basada en l'estructura i funcionament democràtics. La seva activitat es desenvolupa atenent els principis cooperatius, acceptats i regulats en els àmbits autonòmic, estatal i internacional: l'adhesió voluntària i oberta dels socis, la gestió democràtica, la participació econòmica dels socis, l'educació, formació i informació, i l'interès per la comunitat.

Les societats laborals: En aquest tipus d'empreses, el capital social pertany majoritàriament als treballadors i s'ha demostrat que aquest fet afavoreix l'automotivació a l'hora d'afrontar els projectes. El mínim requerit és de tres treballadors-socis i els tràmits de constitució són similars als de qualsevol altra societat mercantil. Les societats laborals han mostrat un alt potencial de generació d'empreses.

Les mutualitats: Són societats de persones, sense ànim de lucre, d'estructura i gestió democràtica, que exerceixen una activitat asseguradora de caràcter voluntari, complementària del sistema de previsió de la Seguretat Social.

Els Centres Especials de Treball d'Iniciativa Social: Són aquelles empreses que el seu objectiu principal és el de dur a terme una activitat productiva de béns o de serveis, participant regularment en les operacions del mercat, en les quals la seva plantilla està conformada, majoritàriament (>70%), per persones amb diferents discapacitats. Una de les seves finalitats és assegurar una ocupació remunerada per als seus treballadors, les persones amb discapacitat, alhora que són un mitjà d'inclusió d'un major nombre d'aquestes persones en el règim d'ocupació ordinària. A aquesta definició s'incorpora, a conseqüència de la reforma de la Llei de contractes de les administracions públiques, la definició dels Centres Especials de Treball d'Iniciativa Social (CETIS), que són aquells que estan promoguts i participats en més d'un 50%, directament o indirectament, per una o diverses entitats, siguin públiques o privades, que no tinguin ànim de lucre.

Les empreses d'inserció: Es defineixen com a *“estructures d'aprenentatge, en forma mercantil, la finalitat de la qual és possibilitar l'accés a l'ús de col·lectius desfavorits, mitjançant el desenvolupament d'una activitat productiva, per a això, es dissenya un procés d'inserció, establint-se durant el mateix una relació laboral convencional”*. En la seva plantilla han de tenir un percentatge de treballadors en inserció, que depenent de cada comunitat autònoma, oscil·la entre el 30% i el 60%. El 80% dels resultats es reinverteix en l'empresa. És important la figura definida com a «promotor», amb una majoria del capital social de l'empresa, que ha de tenir definit en els seus estatuts, com a objecte social, la inserció de col·lectius en risc social.

Les Confraries de Pescadors: Són corporacions de dret públic sectorials, sense ànim de lucre, representativa d'interessos econòmics d'armadors de vaixells de pesca i de treballadors del sector extractiu, que actuen com a òrgans de consulta i col·laboració de les administracions competents en matèria de pesca marítima i d'ordenació del sector pesquer, la gestió del qual es desenvolupa amb la finalitat de satisfer les necessitats i interessos dels seus socis, amb el compromís de contribuir al desenvolupament local, la cohesió social i la sostenibilitat.

Les associacions vinculades al moviment de la discapacitat i de la inserció de persones en exclusió social: És el que s'anomena Tercer Sector. La principal característica d'aquestes entitats és que se centren a prestar serveis allà on el sector públic i mercantil-lucratiu falla en la seva provisió, que a més, acostuma a coincidir amb aquells sectors en els quals se satisfan drets fonamentals, sobretot en el seu accés a col·lectius especialment vulnerables. Aquestes associacions tenen com a característica l'aportació del voluntariat com a suport a les seves activitats. Són també senyals d'identitat la capacitat d'innovació per a satisfer els problemes que sorgeixen en la societat, i la defensa de canvis socials, legals, administratius, o d'un altre

tipus, sempre en defensa dels drets i les llibertats de les persones amb discapacitat, amb base en el respecte a la diversitat, la pluralitat i la tolerància.

Les fundacions: Són organitzacions constituïdes sense fi de lucre que, per voluntat dels seus creadors, tenen afectat el seu patrimoni de manera duradora a la realització d'una fi d'interès general. Les fundacions d'economia social han de complir taxativament els principis de l'economia social citats que recull la Llei 5/2011.

Més enllà d'aquesta aproximació de caràcter formal, l'economia social ha de tenir una interpretació molt més àmplia lligada a la capacitat de transformar la realitat de les relacions econòmiques. L'economia social representa un paradigma que, sense renunciar al mercat, situa les necessitats personals, socials i ambientals en l'eix central, i ubica el capital i al mercat com a instruments més que com a finalitats.

En aquest sentit, l'economia social està formada per milers d'iniciatives que impulsen una nova mirada de l'economia que prioritza les persones i la vida i, per tant, les seves necessitats i les de l'entorn comunitari, i que una de les seves característiques principals és la no-deslocalització del territori. Inspirades des de les seves antigues bases ideològiques, pretenen promoure la transformació del sistema econòmic en un altre de sostenible, plural, democràtic, solidari, equitatiu i feminista, des de la doble dimensió que la conforma: l'activitat socioempresarial i les economies comunitàries.

ANTECEDENTS

L'economia social ha estat sempre estretament lligada al pensament socialista. Des dels orígens del desenvolupament d'aquesta ideologia, el debat sobre la propietat dels mitjans de producció, la llei del valor i el concepte de la plusvàlua han format part de l'anàlisi de la realitat social i econòmica, tant de les aproximacions des del socialisme científic, com dels debats que n'han configurat els diferents corrents ideològics, des dels socialistes utòpics, Saint-Simon, Owen, Fourier, Cabet, Flora Tristán, que van plantejar propostes que estan a la base del que actualment és l'economia social, fins al debat entre el pensament de Proudhon i Marx a mitjan segle XIX, que va resultar determinant en la configuració de les principals corrents de pensament socialista.

El desenvolupament al llarg del segle XIX del capitalisme industrial i la depauperació de la nova classe treballadora, que es va produir en paral·lel a aquesta transformació econòmica, va propiciar la reflexió, l'anàlisi econòmica i l'aparició també de les primeres formes d'economia social. En un primer moment, al llarg del mateix segle XIX, les primeres concrecions de l'economia social es van conformar a partir del cooperativisme i del mutualisme que es fonamentaven en les propostes ideològiques provinents del socialisme i del pensament llibertari.

Amb el canvi de segle, es va produir un canvi en el context que havia emmarcat l'aparició de les primeres formes d'economia social. Per una banda, les transformacions econòmiques i socials que van portar, també, a una transformació i a un cert afebliment del sindicalisme i, per l'altra, el desenvolupament de l'Estat del benestar a la segona meitat del segle, que va en certa manera mitigar les condicions que havien estat a la base de l'aparició de les primeres formes d'economia social.

A finals dels anys setanta és quan va prenent forma la configuració de l'economia social tal com l'entenem actualment, que ha conegut notables progressos en els últims trenta anys. Aquest enfocament va començar a consolidar-se fa un quart de segle, quan es va constituir a França el Comitè Nacional d'Enllaç de les Activitats Mutualistes, Cooperatives i Associatives (CNLAMCA) i va aprovar el 1982 la *Carta de l'Economia Social*, amb uns trets definitoris àmpliament divulgats per la literatura econòmica i que articulen un àmbit de l'economia social entorn de les famílies d'organitzacions com són les cooperatives, mutualitats, associacions i fundacions.

A Espanya, els inicis de l'economia social els trobem al segle XIX. El 1839, un Reial decret va permetre la creació de les societats de socors mutus, d'aquesta manera, les organitzacions obreres van sortir de la clandestinitat i la informalitat i van néixer les primeres formes de l'economia social com les societats de socors mutus, els ateneus obrers i les cooperatives. Posteriorment, la Llei d'associacions de 1887 va reconèixer la llibertat d'associació i va facilitar un desenvolupament de diverses formes d'associacionisme obrer, com les mutualitats, les cooperatives, les associacions, les caixes d'estalvi i crèdit o les organitzacions sindicals i, tot i que aquesta Llei no les explicitava, va permetre que les cooperatives agràries s'hi acollissin.

Així doncs, a finals del segle XIX és quan comencen a aparèixer amb força diverses cooperatives. La primera va ser la cooperativa de consum creada l'any 1865, l'Econòmica Palafrugellenca. Tot i la presència d'un teixit empresarial molt important i alguna primera regulació, com la Llei de bases cooperatives, sindicats agrícoles i mutualitats de Catalunya de l'any 1934, el reconeixement institucional de l'economia social a Espanya es va produir el 1990, amb la creació de l'Institut Nacional de Foment de l'Economia Social (INFES), substituït després per la Direcció General del Foment de l'Economia Social¹ que assumeix les seves funcions el 1997.

A conseqüència de l'impuls transformador i recuperador per part dels treballadors de les empreses en crisi dels anys 70, es va aprovar la Llei 4/1997, de 24 de març, de societats laborals, modificada per la Llei 44/2015, de 14 d'octubre, de societats laborals i participades. Una figura jurídica nova que reforça el creixement de l'economia social.

¹ Actualment, Direcció General del Treball Autònom, de l'Economia Social i de la Responsabilitat Social de les Empreses.

L'any 1999, mitjançant la Llei 27/1999 de cooperatives, es va crear el Consell per al Foment de l'Economia Social com a òrgan assessor i consultiu per a les activitats relacionades amb l'economia social i, amb el desenvolupament del Consell a través del Reial decret 219/2001, aquest òrgan es configura com la institució que dota de visibilitat el conjunt d'entitats de l'economia social, que es consolida amb la Llei 05/2011 d'economia social.

A l'àmbit de la Unió Europea, tant el Parlament Europeu com la Comissió Europea han incrementat el seu interès per l'economia social en l'última dècada i l'han situat com un dels pilars del model social europeu, manifestant que ha de *“jugar un rol essencial en l'economia europea per conjugar rendibilitat i solidaritat, crear llocs de treball de qualitat, reforçar la cohesió social, econòmica i territorial, generar capital social i promoure una ciutadania activa”*, tal com s'indica a la Resolució 2008/2250(INI) del Parlament Europeu, de 19 de febrer de 2009, sobre economia social.

Pel que fa a la definició que les institucions europees donen sobre l'economia social, la trobem recollida a la Resolució 2014/2236(INI) del 10 de setembre de 2015 sobre empenedoria social i innovació social per combatre l'atur, en la qual estableix que *“les empreses de l'economia social i solidària, que no necessàriament han de ser organitzacions sense ànim de lucre, són empreses que tenen com a finalitat la realització del seu objectiu social, com crear ocupació per a col·lectius vulnerables, prestar serveis als seus membres o, més en general, causar un impacte social i mediambiental positiu, que reinverteixen els seus beneficis principalment per assolir aquests propòsits tot considerant que les empreses socials i solidàries es caracteritzen pel seu compromís amb la defensa dels valors següents”*.

En l'àmbit europeu, cal destacar que el 9 de desembre de 2021, la Comissió Europea va adoptar un nou *Pla d'acció sobre l'economia social*², presentant mesures concretes per a ajudar a mobilitzar tot el potencial de l'economia social, basant-se en els resultats de la *Iniciativa per a les Empreses Socials* de 2011 i la *Iniciativa per a la Innovació i les Scale-up's* de 2016, que insisteixen en el fet que, tot i els progressos realitzats en el marc de les iniciatives anteriors, les necessitats persisteixen en diversos àmbits i per això és necessària la millora de les condicions marc adequades per a l'economia social a tota Europa, inclosa la millora de la visibilitat i el reconeixement, l'accés al finançament i als mercats.

El passat 31 de maig de 2022, el Govern d'Espanya va aprovar el Projecte Estratègic per a la Recuperació i Transformació Econòmica (PERTE) de l'Economia Social i de les Cures, en el qual s'invertiran un total de 808 milions d'euros entre enguany i 2026. A aquesta iniciativa, que compta amb aportacions dels fons Next Generation, participen un total de 13 ministeris amb l'objectiu d'impulsar polítiques palanca que permetin l'expansió de l'economia social, a més de la transformació de l'economia de les cures, àmbits en els quals es pot generar ocupació

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=CELEX:52021DC0778>

de qualitat i estable, així com un desenvolupament equitatiu, inclusiu i sostenible, que combat la despoblació rural i fomenta la igualtat de gènere.

En concret, pel que fa a l'impuls i desenvolupament de l'economia social, el PERTE planteja impulsar aquest model econòmic més democràtic, de reconeguda trajectòria al país, entre altres a través de les cooperatives de tota mena, les societats laborals o les empreses d'inserció. S'han ideat tres línies d'actuació enfocades a:

- Transformar empreses a models de l'economia social per a assegurar la viabilitat del negoci, fomentant així la regeneració empresarial i el manteniment de l'ocupació.
- Mesures per a l'impuls de la digitalització i formació especialitzada en habilitats empresarials que millorin la competitivitat de les PIME de l'economia social.
- Impulsar el desenvolupament de mecanismes avançats d'intercooperació en PIME de l'economia social per a millorar la seva competitivitat i garantir la seva sostenibilitat.

DIAGNÒSTIC

DADES ECONÒMIQUES I D'OCUPACIÓ

L'economia social, més enllà de la seva definició formal i des del principi del seu desenvolupament, no només és una forma de gestió amb uns determinats objectius i requisits, sinó també una visió de l'economia que té com a objectiu una transformació profunda del model econòmic, en termes de distribució de la riquesa i, per tant, de consecució d'unes relacions econòmiques més justes.

Segons un informe de CEPES de 2017³, l'economia social representa a Europa el 8% del PIB, amb 2,8 milions d'empreses i entitats. Pel que fa a l'ocupació, representa 13,6 milions de persones, aproximadament, el 6,3% dels treballadors de la UE.

A Espanya, segons el mateix informe, el percentatge del PIB que podem adjudicar a l'economia social se situa al voltant del 10%, mentre que en dades d'ocupació, genera el 12,5% de total de llocs de treball, que representen en termes absoluts 2.231.607 llocs de treball directes i indirectes.

Més del 10% de la població activa a Catalunya treballa al sector de l'economia social, que representa el 8% del PIB del país, segons dades del Departament de Treball. El sector agrupa al voltant de 19.000 entitats, que associen i atenen uns 5 milions de persones. D'aquestes entitats, més de 4.400 són cooperatives, i més de 4.600 societats laborals, les fórmules amb més tradició a Catalunya i que generen més de 40.000 llocs de treball.

INSTRUMENT PER FER FRONT A LES CRISIS?

Tot i la rellevància de l'economia social en el conjunt de l'economia, l'evolució que ha experimentat el sector en els darrers anys no ha mantingut la correlació històrica de representar una resposta davant de situacions de crisi. En aquest sentit, tal com assenyala el professor Eloi Serrano, l'economia social ha estat tradicionalment un recurs o instrument altament efectiu davant de situacions de crisi econòmica: *“Les crisis, com deia Schumpeter, estimulen el pensament cap a nous paradigmes i generen respostes reactives que, sovint, poden confluïr i abraçar altres paradigmes que plantejaven un model diferent en el període anterior a la crisi en qüestió. Això és el que ha acostumat a passar amb l'economia social i el cooperativisme. Normalment, han agafat embranzida en etapes posteriors a crisis econòmiques que, com han assenyalat autors com ara Marx, Hobsbawm, Judt, Ferguson, Fontana o tants d'altres, eren l'avantsala de crisis socials, polítiques i (ara) mediambientals. Més recentment, Picketty o Milanovic han reivindicat les formes de propietat col·lectiva com a*

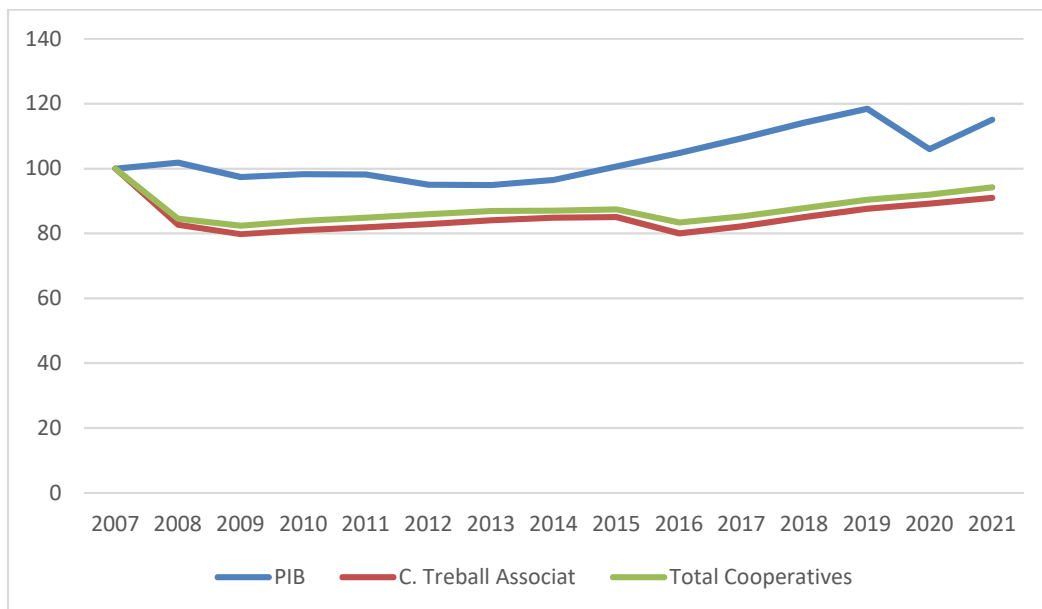
³ CEPES (2017), *L'economia social espanyola*. 2017

eina bàsica per reduir les desigualtats i l'enorme dispersió en l'evolució de les rendes del capital i el treball en les darreres dècades.

L'economia social representa un paradigma que, sense renunciar al mercat, suposa situar les necessitats personals, socials i ambientals en l'eix, i ubica el capital com a instrument més que com a finalitat. Per això, en períodes de crisi, quan es tendeix a repensar-ho tot, l'economia social representa una resposta integral que permet recuperar valors com l'humanisme, la democràcia econòmica, el benestar i la justícia social i ambiental. I és en aquests períodes de crisi que, segons diversos estudis (Fontenla 2008, Roman 2010 o Gravalos i Palomares 2001), el cooperativisme emergeix, sigui com a proposta estructural o, com en el cas de les cooperatives de treball associat, com a efecte refugi per tractar de mantenir els llocs de treball⁴.

No obstant això, aquesta realitat que ha estat present en la majoria de contextos de crisis econòmiques patides al llarg dels anys, es constata que la realitat viscuda en els anys subsegüents a la crisi de 2008, aquesta lògica no ha estat present a casa nostra. Si l'economia social ha estat històricament una resposta i una alternativa present i útil davant de situacions de crisi econòmica i alts índexs de desocupació, en els anys de la Gran Recessió el desenvolupament de l'economia social, en especial de cooperatives i societats laborals no només no ha seguit l'evolució de l'economia de Catalunya, sinó que ha experimentat una evolució notablement inferior.

Gràfic 1. Evolució PIB català i cooperatives. 2007-2021 (Base 2007=100)

⁴ Eloi Serrano, *Apunts sobre el cooperativisme català durant el període d'entre crisis (2007 – 2019)*. 5cèntims.cat. Societat Catalana d'Economia.

En les taules (vegeu l'annex), que actualitzen fins a 2021 les presentades pel professor Eloi Serrano⁵, podem constatar aquesta evolució que posa de manifest una tendència que evidencia no només un creixement de l'economia social per damunt de l'evolució de l'economia en termes de PIB com a resposta a la crisi, sinó una evolució per sota de les taxes decreixement de l'economia. En el gràfic anterior podem veure aquesta evolució respecte al PIB prenent l'any 2007 com a base.

La resposta a la pregunta anterior, el perquè d'aquesta evolució menor de l'economia social a l'evolució del conjunt de l'economia és, en bona part, a què cal donar resposta. El protagonisme durant les darreres dècades del paradigma econòmic neoliberal ha condicionat culturalment la recerca de respostes col·lectives a problemàtiques individuals com la desocupació; probablement aquesta és una de les raons del creixement del nombre i pes dels treballadors autònoms els darrers anys i no de les alternatives d'economia social. No obstant aquesta explicació cultural relacionada amb el paradigma econòmic i amb una aproximació més o menys dogmàtica a aquesta interpretació del funcionament de l'economia, no és menys cert que no hauríem de resignar-nos a donar aquest factor com una constant inalterable. Les polítiques públiques haurien de donar l'impuls necessari per al desenvolupament de l'economia social, exemptes d'un dogmatisme alternatiu que restringeixi el perímetre del seu potencial creixement i l'aprofitament de la seva capacitat transformadora del mode econòmic envers un sistema basat en els valors de la solidaritat, en lloc dels basats únicament en els incentius del benefici econòmic.

Així mateix, el paper dels sindicats resulta clau per entendre aquella evolució i la situació actual: la desconexió actual entre el món sindical i el cooperatiu explica en bona part com el missatge cooperatiu té un abast limitat. Un altre factor té a veure amb el foment del tipus d'emprenedoria, orientada ser una eina d'autoocupació individual i no col·lectiva. Respecte dels anys vuitanta, hem passat de considerar que els problemes individuals poden tenir solucions col·lectives a pensar que els problemes individuals s'han de resoldre individualment⁶.

⁵ *Ibid.* Nota 1

⁶ Serrano, E; Celma, D; Martínez, E i Crespo, P (2018); "Cooperatives i crisi econòmica ¿una relació causal? Evolució de les cooperatives catalanes creades des del 1970 fins al 2016". Document de Treball de la Fundació Roca i Galès. http://www.rocagales.cat/wp-content/uploads/CooperativesiCrisiEconomica_EloiSerrano.pdf

PROPOSTES

1. Definició d'un marc normatiu a Catalunya per a l'economia social, coherent amb la visió de la Unió Europea i amb el PERTE aprovat pel Govern d'Espanya, de tal manera que integri la diversitat de manifestacions de la nostra realitat

En aquests moments, es troba en fase d'informació pública l'Avantprojecte de Llei de promoció, foment i ordenació de l'economia social i solidària a Catalunya. En la tramitació legislativa d'aquesta norma és cabdal que des del Grup Parlamentari Socialistes i Units per Avançar es vetlli especialment per incorporar a la legislació els objectius d'impuls i desenvolupament de l'economia social buscat enfortir un teixit econòmic amb impacte social, territorial i mediambiental, resiliència i inclusiu, en el qual les persones i la cura estiguin en el centre.

En aquest sentit, és imprescindible tenir en compte la realitat del conjunt del sector de l'economia social. D'acord amb l'Informe Anual de CEPES "*Las empresas más relevantes de la Economía Social 2020-2021*", l'economia social integra una enorme diversitat d'actors econòmics que operen en tots els territoris i en tots els sectors de la nostra economia, units tots ells per unes pautes d'actuació que imprimeixen un fort impacte social en la seva activitat econòmica i que es caracteritzen, quant a la grandària d'empresa per nombre de treballadors en què el 35% de la mostra analitzada en l'informe correspon a petites empreses, és a dir, tenen entre 10 i 49 treballadors; el 27% té una grandària mitjana entre 50 i 249, un 16% són grans empreses de més de 250 treballadors i el 22% són microempreses amb menys de 9 treballadors.

Es tracta, doncs, de desenvolupar un marc normatiu a Catalunya que promogui un model competitiu i resiliència que actuï com a catalitzador i promotor del desenvolupament i la revitalització dels territoris i que enforteix el teixit de petites i mitjanes empreses com a gran generador d'ocupació, a través de sòlids mecanismes d'intercooperació, prioritzant la viabilitat i sostenibilitat de l'empresa amb un impacte social que també és econòmic.

2. Promoure acords entre sindicats, organitzacions representatives de l'economia social i les administracions per impulsar, acompanyar i donar suport a la conversió en cooperatives o en societats laborals d'aquelles empreses en risc de fallida i tancament. Analitzar quines legislacions ho dificulten, especialment, la llei concursal

Mitjançant aquests acords s'han de promoure les transformacions empresarials a models d'economia social per a salvar empreses i ocupacions, com de fet ha estat un model llargament i abundantment utilitzat des del segle XIX en nombroses ocasions i diversos àmbits territorials.

En aquest sentit, cal promoure acords que promoguin models i polítiques per al foment de reconversions d'altres models societaris, que es trobin en crisi o amb falta de relleu generacional, a empreses d'economia social, principalment cooperatives de treball associat i societats laborals.

Les actuacions han de promoure l'oferta d'assessorament i suport en les etapes principals dels processos de transformació, com per exemple: el diagnòstic de la situació prèvia (situació legal, viabilitat econòmica, predisposició dels treballador i treballadores a la transformació, situació patrimonial, valoració de l'empresa...), la implantació de la transformació (proposta de valor i mercats, fonts de finançament, pla de transició formalització de l'acord de compravenda, traspàs i/o transformació, gestió i governança, recursos i mitjans necessaris-incorporacions i sortides.

3. Motivar i promoure que les persones preemprenedores i emprenedores engeguin iniciatives d'economia social, incorporant activament aquest model en el conjunt de serveis d'assessorament a la creació d'empreses del conjunt d'administracions públiques de Catalunya, molt especialment en les àrees de promoció econòmica municipals

Enfocar les polítiques d'economia social especialment com a vertebradores del teixit social, econòmic, empresarial i d'àmbit local, en múltiples sectors d'activitat. L'economia social integra una gran diversitat d'organitzacions que operen en múltiples sectors i en pràcticament tots els territoris.

Les entitats i empreses de l'economia social tenen múltiples reptes que han d'abordar-se per a reforçar la seva competitivitat i fomentar el seu creixement, com són: l'elevada vulnerabilitat a xocs externs i a crisis estructurals; la dificultat d'accés al finançament per a l'emprenedoria, el creixement empresarial i la innovació; la seva dimensió reduïda que dificulta l'aprofitament d'economies d'escala; la falta de múscul per a abordar en condicions transformacions com la digital i la mediambiental.

Per aquest motiu, es proposa abordar les següents iniciatives:

- Reforçar les capacitats emprenedores de les empreses de l'economia social.
- Donar suport a emprenedories col·lectives, amb impacte social, que desenvolupin noves iniciatives en línia amb les prioritats de la UE enfocades principalment en la doble transició, verda i digital.
- Facilitar les capacitats necessàries a l'economia social perquè puguin créixer i ser més competitives, fent evolucionar els seus models de negoci i contribuint a la doble transició.

- Iniciatives d'integració i digitalització de cadenes de valor, considerant les diferents agrupacions de PIME de l'economia social, atès que són la baula més feble de les cadenes de valor i les més exposades a quedar-se enrere en la revolució digital.

4. Contribuir a crear mercats sostinguts per a l'economia social

5. Recuperar actius i recursos ociosos per al desenvolupament de l'economia social, com equipaments públics en desús, locals comercials tancats, solars abandonats i promoure que s'hi instal·lin activitats d'economia social

6. Cal desenvolupar instruments que facilitin el finançament per les inversions del sector combinant eines per incrementar els recursos propis i endeutament a llarg termini

Per al desenvolupament de qualsevol sector econòmic és fonamental disposar de mecanismes i sistemes que facilitin l'accés a formes de finançament. Pel que fa a l'economia social, és necessari incorporar en tota la cadena de finançament, un enfocament ètic i d'impacte social. En aquest sentit, l'economia social disposa de múltiples fórmules de finançament que poden facilitar aquest accés al finançament: Cooperatives de Crèdit, Societats de Garantia Recíproca, Seccions de Crèdit, Fons Cooperatius fins a la Banca Ètica.

És important també fomentar la incorporació de finançament privat addicional, en particular, de les inversions responsables i sostenibles i de la inversió d'impacte que contribueixin a desenvolupar el potencial de les entitats de l'economia social, com a models sostenibles i inclusivament amb elevada capacitat transformadora.

Cal tenir també present el paper de les Societats de Garantia Recíproca de l'economia social per facilitar l'accés a finançament, a través de suport en forma d'avalancers financers i garantir un altre tipus de compromisos comercials i tècnics requerits per tercers en la seva activitat.

7. L'economia social, com la majoria del teixit empresarial del país, té una mida petita i cal promoure i facilitar les aliances, la cooperació, i integració de les seves organitzacions per ser més sostenibles i tenir major impacte

L'experiència de l'economia social en el desenvolupament de diferents fórmules d'intercooperació ha demostrat que actuen com a font d'avantatge competitiu en disposar de capacitat col·lectiva per a desenvolupar noves activitats de valor, també per a fer costat a

empreses en dificultats i com a mecanisme de resiliència. De la mateixa manera, es converteixen en mecanismes avançats de solidaritat i igualtat que afavoreixen l'associació i agrupació al voltant d'uns principis compartits.

La intercooperació acostuma a estar més estesa en els grups de major dimensió i més consolidats. En aquest sentit, moltes de les pimes de l'economia social no disposen d'aquests mecanismes, competint en el mercat més individualment i desenvolupant com a única fórmula de col·laboració amb altres organitzacions la pertinença a una associació amb pocs compromisos i avantatges.

Per això es proposa l'organització de grups de pimes, a través de mecanismes d'intercooperació, entre els quals es poden destacar:

- Generació de fons i instruments financers comunitaris per a: comercialitzar, emprendre, internacionalitzar-se, ajudar a altres entitats de l'economia social amb dificultats.
- L'estructuració de fons creats per les mateixes organitzacions sobre la base dels seus excedents de manera que funcionin com a mecanisme de garantia al finançament.
- Reconversió, en part, dels resultats.
- Generar processos de transició de treballadors i treballadores, de les organitzacions en dificultats, en altres entitats de l'economia social en una situació més solvent.
- Integrar activitats i organitzacions d'economia social amb l'objectiu de generar cadenes de valor des de la producció fins a la comercialització.
- Desenvolupar ecosistemes d'emprenedoria col·lectiva que es focalitzin en la generació de noves activitats socioeconòmiques, generant per a això aliances entre les mateixes organitzacions.

8. Promoure les experiències sociocomunitàries d'economia social

Promoure accions des de l'economia social com a accions en la comunitat per millorar la qualitat de vida, garantir el major benestar possible i la major estabilitat d'un col·lectiu, població o comunitat mitjançant accions de caràcter pedagògic, formatiu i de mediació, buscant en últim terme la transformació social, així com la participació activa i democràtica de la comunitat.

La intervenció sociocomunitària com a concepte alineat a l'Agenda 2030 de l'ONU i als Objectius de Desenvolupament Sostenibles encaixa plenament dins dels valors a desenvolupar i potenciar des de l'economia social.

9. Promoure la cooperació publicoprivada entre les organitzacions de l'economia social per la provisió de serveis públics. Alhora desenvolupar de forma més activa les clàusules socials i els contractes reservats (en aquest darrer cas per a Centres Especials de Treball i Empreses d'inserció)

Mitjançant la col·laboració publicoprivada es deixa en mans privades la posada en funcionament d'infraestructures o serveis d'índole pública en els quals trobem habitualment contractes de concessió de servei o d'obra i en els quals serà essencial aconseguir el millor equilibri en la transferència de riscos del sector públic al sector privat i viceversa.

L'objectiu d'aquests contractes és bàsicament que el projecte finançat sigui viable al llarg de la vida del projecte i, a més, aconseguir una distribució clara dels riscos entre els participants.

Les empreses d'economia social tenen sovint poques possibilitats d'obtenir finançament per les seves condicions econòmiques, en canvi, a través d'un PPP poden obtenir el finançament en millors condicions econòmiques perquè en aquest cas es valorarà la qualitat tècnica del projecte. Aquest tipus de contractes tradicionalment han desenvolupat projectes de gran envergadura, però res impedeix que es puguin desenvolupar en entorns locals o regionals i que pugui existir un contracte públic en els termes establerts per la LCSP2017 i poden esdevenir una oportunitat de creixement per a l'economia social.

10. Propostes des de l'economia social per fer front a la situació de despoblament i necessitat de desenvolupament rural

La manca de cohesió i desigualtat territorial es manifesta en les zones rurals, zones afectades per una transició i desestructuració industrial i pèrdua de pes productiu agroalimentari.

En diverses zones de Catalunya existeixen realitats demogràfiques greus com la baixa densitat de població, l'envelliment de la població i falta de població jove.

Aquestes situacions demogràfiques a Catalunya i l'economia social, pot aportar diversificació en el teixit productiu a l'àmbit rural, dinamitzar un sector agroalimentari industrialitzat, treballar amb una oferta àmplia de serveis socials i educatius, i no deslocalitzar-se per tal d'evitar la pèrdua de població.

11. Incorporació decidida de la formació en economia social a universitats i en centres de formació reglada

Incorporació de la formació en economia social a l'àmbit universitari amb els objectius de:

- Impulsar la recerca en economia social incidint en els fets diferencials que donen un caràcter especial a les empreses d'economia social.
- Docència, amb una visió actualitzada de l'economia social
- Transferència de coneixement, des del coneixement del sector per tal de fer propostes per millorar la competitivitat en un mercat global i avançar en la professionalització de la seva gestió.
- Confluència, creant i difonent la cultura de l'economia social.

12. Promoció i formació de l'empresariat social

Desenvolupar un conjunt d'accions de formació per a emprenedors i persones ocupades d'empreses d'economia social que donin resposta a les necessitats de formació de les empreses identificades a través de diagnòstics de necessitats de formació de les famílies d'economia social i plans de formació de les empreses d'economia social.

Consisteix en el desenvolupament de coneixements i competències de caràcter transversal relacionats amb les prioritats del Pla d'economia social, dirigides als següents col·lectius: socis d'empreses d'economia social, professionals responsables de la gestió de les empreses d'economia social, emprenedors d'empreses d'economia social i persones del col·lectiu d'Empreses d'Inserció i Centres Especials d'Ocupació.

Les accions formatives s'haurien de desenvolupar en diferents àmbits transversals: accions formatives en matèria soci empresarial sobre el model d'empresa d'economia social, accions formatives per a la professionalització de la gestió en les empreses d'economia social, accions formatives per a la creació d'empreses d'economia social i accions formatives per a persones d'Empreses d'Inserció i Centres Especials d'Ocupació.

13. A Catalunya amb més de 526 km de costa, impulsar i desenvolupar activitats d'economia social blava

L'Economia Blava és un concepte reconegut per la UE des del 2012 i que actualment es concreta en l'Estratègia de Creixement Blau. L'Economia Social Blava és la conjunció d'aquests dos conceptes, buscant l'aprofitament integral, intel·ligent i sostenible dels recursos marins i de les zones costaneres amb la perspectiva i els principis de l'economia social.

L'economia blava és un sector especialment important per a l'economia catalana, que concentra la major part de la població en els seus 526 km de costa i té unes infraestructures portuàries i turístiques molt desenvolupades. No obstant això, sectors estratègics com la pesca es troben en declivi i altres emergents, com l'economia circular o l'ecoturisme no estan molt desenvolupats. L'estratègia marítima de Catalunya 2030 no recull específicament la perspectiva particular de l'economia social ni les oportunitats que aquest sector ofereix; no obstant això, la seva vertebració i potenciació pot donar a l'Economia Social Blava catalana un protagonisme rellevant a la Mediterrània.

ANNEX

Algunes dades i dates que descriuen l'evolució a Catalunya i Espanya:

- 1887: Aprovació de la Llei d'associacions, que donà un gran impuls a la regulació de les cooperatives.
- 1895: Creació de l'Aliança Cooperativa Internacional, que adoptà els principis de Rochdale, afegint-hi l'ajut mutu i el propi esforç.
- 1899-1913: Es constitueix la Cambra Regional de Cooperatives Catalanobalears i s'organitzen els primers congressos cooperatius, tant a Catalunya com a l'Estat.
- 1902: Creació de les primeres caixes rurals al País Valencià.
- 1923: Constitució de la Federació de Cooperatives de Catalunya.
- 1931: Aprovació de la primera Llei de cooperatives de l'Estat a Catalunya, que ja contemplava l'obligació de dotar fons de reserva.
- 1932: Amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, Catalunya obté les competències en matèria cooperativa; es crea el Consell Superior de la Cooperació, s'aprova la Llei de bases de la Cooperació amb ajuts i subvencions; s'impulsa la Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperatiu, s'incorpora al currículum educatiu.
- 1939: Supressió de la legislació cooperativa i confiscació de propietats.
- 1942: Aprovació de la Llei de cooperatives a Espanya que les incorporava a l'"Obra Sindical de Cooperación'.
- 1981: Amb l'arribada de la democràcia les diferents organitzacions representatives del cooperativisme reprenen la seva activitat.
- 1983: S'aprova la Llei de cooperatives de Catalunya, primera de l'Estat i que estarà vigent fins al 2002.
- 1985: l'Estat impulsa polítiques de creació d'ocupació, ja sigui a través del foment de l'autoocupació amb la capitalització de l'atur i amb ajuts i subvencions, o del foment de la petita empresa.
- 1987: Aprovació de la Llei de cooperatives a Espanya.
- 1990: Aprovació de la Llei fiscal de cooperatives.
- 2002: S'aprova la Llei 18/2002, de 5 de juliol, de cooperatives de Catalunya.
- 2015: S'aprova una nova Llei de cooperatives, la Llei 12/2015, de 9 de juliol.

BASES PER A UN NOU MODEL D'ECONOMIA SOCIAL A CATALUNYA

Tipus de cooperativa	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Segon grau	46	49	54	55	55	52	50	51	52	51	52	51	51	52	60
Crèdit	2	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Assegurances	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agràries	481	463	467	464	464	464	465	460	449	447	443	436	433	429	431
Confederació/Federacions	0	0	0	0	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Grups Cooperatius	0	0	0	0	4	4	5	5	5	5	5	0	0	0	0
Consumidors i usuaris	136	125	124	124	126	128	127	123	124	124	126	126	133	136	138
Ensenyament	109	89	88	88	88	87	86	86	86	86	84	83	83	79	78
Habitatges	116	84	85	89	89	94	92	87	81	80	79	83	82	92	105
Integral	35	29	30	30	32	31	34	37	35	37	36	42	49	61	77
Marítimes, Fluvials i lacustre	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
Sanitàries	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Serveis	174	156	153	167	167	176	186	200	202	209	210	224	231	240	247
Treball associat	3693	3055	2946	2993	2993	3025	3060	3105	3133	3142	2866	3036	3142	3237	3361
T O T A L	4797	4.056	3.952	4.023	4.023	4.071	4.122	4.168	4.177	4.193	4.000	4.090	4.215	4.337	4.411
Tipus de cooperativa	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Segon grau	0,96%	1,21%	1,37%	1,19%	1,19%	1,23%	1,33%	1,32%	1,22%	1,24%	1,25%	1,20%	1,21%	1,20%	1,16%
Crèdit	0,04%	0,02%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Assegurances	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Agràries	10,03%	11,42%	11,82%	11,53%	11,40%	11,40%	11,28%	11,03%	10,75%	10,66%	11,08%	10,65%	10,27%	9,89%	9,53%
Confederació/Federacions	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,17%	0,17%	0,17%	0,17%	0,17%	0,17%	0,18%	0,17%	0,17%	0,16%	0,15%
Grups Cooperatius	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,10%	0,10%	0,12%	0,12%	0,12%	0,12%	0,13%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Consumidors i usuaris	2,84%	3,08%	3,14%	3,13%	3,14%	3,14%	3,08%	2,95%	2,97%	2,96%	3,15%	3,08%	3,16%	3,14%	3,32%
Ensenyament	2,27%	2,19%	2,23%	2,16%	2,14%	2,14%	2,09%	2,08%	2,06%	2,05%	2,10%	2,03%	1,97%	1,82%	1,79%
Habitatges	2,42%	2,07%	2,15%	2,21%	2,31%	2,31%	2,23%	2,09%	1,94%	1,91%	1,98%	2,03%	1,95%	2,12%	2,32%
Integral	0,73%	0,71%	0,76%	0,80%	0,76%	0,76%	0,82%	0,89%	0,84%	0,88%	0,90%	1,03%	1,16%	1,41%	1,70%
Marítimes, Fluvials i lacustre	0,08%	0,10%	0,08%	0,08%	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%	0,08%	0,07%	0,07%	0,07%	0,08%
Sanitàries	0,02%	0,02%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%
Serveis	3,63%	3,85%	3,87%	4,15%	4,32%	4,32%	4,51%	4,80%	4,84%	4,98%	5,25%	5,46%	5,48%	5,53%	5,46%
Treball associat	76,89%	75,32%	74,54%	74,40%	74,31%	74,31%	74,24%	74,48%	75,01%	74,93%	73,90%	74,23%	74,54%	74,64%	74,39%
T O T A L	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%